

EXAMENSARBETE

Hösten 2008
Lärarytbildningen

**Det är viktigt med böcker,
det är liksom hela språket.**
En studie om pedagogers
tillvaratagande av barnlitteratur för
att främja barns läsutveckling.

Författare
Therese Larsson
Anna-Maria Norgren

Handledare
Sigurd Rothstein

Det är viktigt med böcker, det är liksom hela språket.

**En studie om pedagogers tillvaratagande av
barnlitteratur för att främja barns läsutveckling.**

Abstract

Uppsatsens syfte är att undersöka hur pedagoger i förskolan tillvaratar barnlitteratur för att främja barns läsutveckling. Forskning om barns läsutveckling, samt pedagogers medvetna val i användning av barnlitteratur och läsning presenteras i uppsatsen. Metoden som används är semistrukturerade intervjuer med 12 pedagoger, varav hälften arbetar inom Reggio Emilia. Resultatet visar att pedagogerna använder biblioteket som bokkälla samt att flertalet önskar mer läsning i hemmet. Samtliga pedagoger anger liknande platser och tidpunkter för läsning av barnlitteratur. Utifrån vårt personliga intresse för Reggio Emilia har det framkommit att barnlitteraturens användning inte skiljer sig avsevärt mellan pedagoger i Reggio Emilia förskola och icke profilerad förskola. Detta tror vi beror på att pedagogerna som tillfrågats har olika intresse av och syn på barnlitteratur och läsning. Slutligen kan vi konstatera att läroplanens tillämpning i samband med barnlitteratur och läsning sker i olika stor omfattning hos pedagoger som arbetar i förskolan.

Ämnesord: barnlitteratur, läsutveckling, pedagog, förskola.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	6
1.1 Bakgrund	6
1.2 Syfte.....	7
1.3 Disposition.....	8
2. FORSKNINGSBAKGRUND	9
2.1 Barns läsutveckling genom barnlitteratur.....	9
2.1.1 Hemmets betydelse för barns läsutveckling.....	10
2.2 Läroplanen – pedagogers uppdrag.....	11
2.3 Pedagogers medvetenhet – barnlitteraturval, plats och tidpunkt.....	11
2.4 Pedagogers medvetenhet – läsutveckling, grupp och enskilt	13
2.5 Pedagogers medvetenhet – inlevelse och samtal genom barnlitteratur	13
3. PROBLEMFÖRMULERING	15
4. EMPIRI	16
4.1 Metod.....	16
4.2 Urval.....	16
4.3 Etiska överväganden.....	17
4.4 Genomförande av intervju.....	17
4.5 Bearbetning av material.....	18
4.6 Resultat	18
4.6.1 Pedagogers barnlitteraturval, plats och tidpunkt för läsning.....	18
4.6.2 Pedagogers syn på läsutveckling, grupp och enskilt	20
4.6.3 Pedagogers inlevelse och samtal genom barnlitteratur.....	22
4.6.4 Pedagogers syn på barnlitteratur i hemmet.....	25
4.7 Analys.....	26
5. DISKUSSION	28
5.1 Metoddiskussion.....	28
5.2 Pedagogers medvetenhet – barnlitteraturval, plats och tidpunkt.....	29
5.3 Pedagogers syn på läsutveckling i grupp/enskilt.....	30
5.4 Pedagogers inlevelse och samtal genom barnlitteratur.....	31
5.5 Pedagogers syn på barnlitteratur i hemmet	32
5.6 Fortsatt forskning.....	33
Sammanfattning	34

REFERENSLISTA..... 35

Bilaga 1

Förord

Ett stort tack till Sigurd Rothstein och Elisabet Radeklev för handledning samt studenter i handledningsgruppen. Vi vill även tacka pedagoger som ställt upp på intervjuerna med ett aktivt deltagande och intresse. Till sist tackar vi varandra för ett gott samarbete.

Therese Larsson och Anna-Maria Norgren

1. INLEDNING

Text av Thomas Tidholm:

En berättelse kan vara som ett snöre, hårt spänt. Så att man känner att man måste klamra sig fast för att inte ramla av. Den kan också vara som en låda, man får svårt med utsikten, och det kan kännas för trångt. Risk för överhettning finns också därinne. Eller att den är som en labyrint. Det kan vara spännande, men svårt att hitta ut sedan man kommit längst in. Kan vara som en banan också, att man skalar den och äter upp den. Och sen är den slut. Somliga berättelser blir som puzzel, man lägger ihop bitarna och sen är det klart. Vore bättre om det fattades någon. Då skulle det bli mera likt. Bäst vore en berättelse som liknade musik när det blåser. Man hör inte alla tonerna, för ibland kommer vinden och blåser bort dem. Då hör man vinden istället, men ändå uppfattar man en melodi. (Ekström och Isaksson 1997. s 38)

Med ovanstående text vill vi belysa hur barn kan uppleva sagor och barnlitteratur och att detta beror på berättarens förmåga till inlevelse. I vår uppsats är det pedagoger som är berättare av barnlitteratur och sagor.

1.1 Bakgrund

Barnlitteratur, sagor och barns läsutveckling ligger oss båda varmt om hjärtat. För vår egen del har läsning och barnlitteratur funnits som ett naturligt led i vår uppväxt, både genom föräldrar och via förskola. Som pedagoger vill vi arbeta för att främst inspirera barn genom barnlitteratur och därmed bidra till deras läsutveckling. Valet av ämne är styrkt av specialiseringskursen *Litteratur för yngre barn* som båda deltagit i. I denna kurs finns verktyg för hur barnlitteratur kan användas i den praktiska verksamheten som för oss är förskola och förskoleklass.

I en artikel från Dagens Nyheter debatterar olika forskare kring läsutvecklingen i förskolan. Mats Myrberg, professor i specialpedagogik anser att det kan vara destruktivt att barn utvecklar sin läskunnighet i förskolan. Han menar att förskolan ska fokusera på att utveckla det verbala språket hos barn. Professor Mats Ekholm, tidigare generaldirektör för Skolverket, hävdar däremot i samma artikel att barns intresse och erfarenhet ska styra starten av läsning, oavsett ålder (Jällhage 2007).

Med forskares olika syn och uppfattningar om barns läsutveckling och hur barn tillägnar sig läsning finner vi det intressant att utforska pedagogers tillvaratagande av barnlitteratur.

Söderbergh (1988), Dominković (1984), Kåreland (2005) samt Lundberg (2006) har gemensamt teorier kring barns läsutveckling och vikten av att barn får en positiv introduktion till läsning. Dessa olika teorier är också en av faktorerna att undersöka hur pedagoger i förskolan tar tillvara på läsning och barnlitteratur.

Under lärarutbildningen har Reggio Emilia som profil belysts, vilket bidrar till att vårt intresse för denna profilering har ökat. Vår uppfattning tyder på att fler och fler förskolor i Sverige väljer att använda ett Reggio Emilia inspirerat synsätt. Enligt Reggio Emilia institutet utgår Reggio Emilia från ett humanistiskt synsätt som har en stark tro på barnets alla möjligheter (<http://www.reggioemilia.se>). Gedin och Sjöblom (1995) beskriver att Reggio Emilia är ett pedagogiskt synsätt där barn ska få en chans att utveckla sina olika språkmetoder. Detta genom alla olika uttrycksmedel som finns såsom tal, skrift, kroppsspråk och många fler sätt att kommunicera på. Eftersom vi har ett intresse för Reggio Emilia vill vi även undersöka hur pedagoger inom denna profilering tar tillvara barnlitteratur för att främja barns läsutveckling. Därmed arbetar hälften av de tillfrågade pedagogerna i undersökningen inom Reggio Emilia.

1.2 Syfte

Svensson (1998) poängterar att vuxna förebilder är avgörande för hur barns läsutveckling blir. Syftet med uppsatsen är att undersöka hur pedagoger i förskolan tar tillvara på barnlitteratur för att främja barns läsutveckling. Med begreppet ta tillvara avser vi pedagogers medvetna val vid läsning av barnlitteratur och då med stort fokus på den sociala miljön för barnlitteratur. Med den sociala miljön avser vi inlevelse, samtal, gruppens betydelse samt plats och tidpunkt i läsning.

”Förskolan skall lägga stor vikt vid att stimulera varje barns språkutveckling och uppmuntra och ta tillvara barnets nyfikenhet och intresse för den skriftspråkliga världen.” (Utbildningsdepartementet 2001 s. 10)

1.3 Disposition

Uppsatsen inleds med bakgrund, syfte och disposition. Nästa kapitel är forskningsbakgrunden vilken är indelad efter barns läsutveckling, läroplan samt pedagogens medvetna val i samband med barns läsutveckling. Därefter presenteras problemformuleringen. Under avsnittet empiri presenteras val av metod och urval, etiska överväganden, samt bearbetning av material. Hur intervjuerna genomfördes presenteras också som metodresultat under detta avsnitt. Resultatet presenteras utefter fyra kategorier som utgår från intervjufrågorna. Därefter presenteras analys av respondenternas svar. Slutligen följer diskussion med metoddiskussion, våra kommentarer i förhållande till forskning och resultat, förslag till vidare forskning samt en sammanfattning.

2. FORSKNINGSBAKGRUND

Forskningsbakgrunden fokuserar på barns läsutveckling genom barnlitteratur. Riktlinjer för skriftspråk ur läroplanen belyses samt pedagogens medvetna val i samband med barns läsutveckling. Även forskning kring hemmets betydelse för barns läsutveckling presenteras. All forskning har utgångspunkt från uppsatsens syfte.

2.1 Barns läsutveckling genom barnlitteratur

Granberg (1996) framhåller att barn som i tidig ålder möter barnlitteratur och berättelser lättare kan uppleva empati och förståelse för andra människor. I samband med detta utvecklas barns förmåga att föreställa, fantisera, kommunicera och förstå olika tankemönster vilket i sin tur leder till att deras intellekt gynnas. Thorsson i Kåreland (2005) menar att högläsning blir en möjlighet för erfarenheter och fantasi, innan barn når en utveckling att behärska läsning. Kåreland (2005) fortsätter belysa att när barn möter högläsning får de en förståelse för användning av text och blir därmed läsare innan de utvecklat den specifika färdigheten att läsa. Wallin (2003) berättar om en pedagog i Reggio Emilia som hävdar att barn utvecklar förmågan att läsa med talet som bas. Enligt Björk och Liberg (1996) är lärare intresserade av barns tidigare erfarenheter och därför bör lärare ha talet som utgångspunkt i lärandet av läsning. Kåreland (1980) reflekterar över att barn har olika förutsättningar för språkinläring och att detta beror på att barn har olika erfarenheter att utgå ifrån.

Svensson (1998) anser att barn i relativ tidig ålder uppfattar hur boken ska hanteras, allt ifrån att texten står i rader till att vända sida. Svensson hänvisar till Ferreiro och Teberosky som har gjort en undersökning kring barns förmåga att skilja text och bild, vilket även Svensson håller med om. Ferreiro och Teberosky framhåller bland annat att barn skiljer på teckningar och skrifter. De kan även skilja på bokstäver och siffror och se skillnaden mellan olika typsnitt i skrift. Vidare menar Ferreiro och Teberosky att barn i den äldre delen av förskolan utvecklar en förståelse för ljudning av bokstäver. Söderbergh (1998) menar att barn har förmåga att lära sig läsa från 1,5 års ålder. I de flesta fall lär sig barn inte läsa förrän de möter skolans värld eftersom skolan har ett större privilegium på läsinläring. Även Dominković (1984) förklarar skolans skyldighet att barn stärker och framställer sin läskunnighet, pedagoger i förskolan har en minst lika viktig uppgift då barns läsutveckling kan ha en start där. Oftast syns inte

läsförmågan förrän i skolan men det är i förskolan som barns läsutveckling grundar sig. Därför är det viktigt att pedagoger i förskolan arbetar medvetet med skriftspråk.

Lundberg (2006) hävdar att barn som inte får läsning tillsammans med en vuxen har sämre förutsättningar att utveckla sitt lager av ord. Inför framtiden behöver barn enligt Lundberg ha en stor läskunnighet med tanke på kraven i dagens samhälle. Utvecklar barn ej denna förmåga finns risk att de hamnar i utanförskap. Dominković m.fl. (2006) påpekar att läsning ger många fler tillfällen att upptäcka och utveckla förmågan att förstå nya ords betydelse, i förhållande till barns dagliga upplevelser. Genom böcker kan barn förflytta sig kognitivt till en annan plats och tidpunkt. Dominković m.fl. fortsätter med att det skriftspråk som är nerskrivet i en bok i högre grad är utvecklat om en parallell dras till talspråk. Svensson (1998) hänvisar till Wells som genom en undersökning kommit fram till att barn som lyssnar på sagor från två års ålder har ett bättre fungerande verbalt språk och läsutveckling när de når sju år.

2.1.1 Hemmets betydelse för barns läsutveckling

Svensson (1998) poängterar att läsinlärning inleds i spädbarnsåldern när barn utforskar en barnbok tillsammans med föräldrar. Tidiga tillfällen för läsning är en förutsättning för att barn ska få kännedom om skriftens innebörd från funktion till användning. Svensson fortsätter med att föräldrars läsning i hemmet sker med variation, en del föräldrar läser med inlevelse och läsningen blir då levande. Kåreland (1980) betonar att om föräldrar pratar med sina barn ofta, omväxlande samt läser böcker med dem, kan barns språkutveckling främjas. Svensson (1998) förklarar att genom berättande kan barns koncentrationsförmåga stödjas eftersom ett intresse för läsning skapas. I samband med intresset kan barn själva resumera vad de har hört och upplevt. Forskning visar att stödjande och aktiva föräldrar starkare bidrar till språkutveckling jämfört med styrande föräldrar som läser texten utan inlevelseförmåga. Svensson hänvisar till en undersökning av Wells som på samma sätt som Svensson pekar på att föräldrars intresse av läsning har betydelse för hur barns intresse blir. Har föräldrar engagemang i lässtunden kan barn lättare ta till sig innehållet i barnlitteraturen. En undersökning visar att föräldrar som har ett vagt intresse för läsning påverkar barns läsintresse negativt.

Söderbergh (1998) hänvisar till en undersökning som Margret Clark genomfört 1976 i Scotland, där 32 barn i skolåldern ingick. Undersökningen visar att femåriga barn hade en väl fungerande läsförmåga. Detta berodde på att föräldrarna till barnen hade en god kommunikation med dem samt ett stort läsintresse. Söderbergh menar att möjligheten till tidig läsning finns när den sociala miljön via föräldrar och förskola tillåter det. Svensson (1998) poängterar att barns lässamtal i hemmet tillsammans med familj och andra närstående ofta tar upp ett innehåll som barn har en nära relation till och uppfattar som intressant. Genom att förskolepersonal lämnar information till föräldrar kan de tillsammans hitta metoder för att stödja barns läsutveckling (Björk och Liberg 1996). Forskare hävdar att läsning i förskolan och läsning i hemmet ska integreras parallellt med varandra. Detta för att undvika att klyftan mellan läsning i hemmet och läsning i förskolan ökar (Kåreland red. 2005).

2.2 Läroplanen – pedagogers uppdrag

Förskolans verksamhet ska lägga stor vikt vid att utveckla barns intresse för skriftspråk samt varje barns språkutveckling. Barns utveckling av talspråk och kommunikation är en väsentlig del i förskolans läroplan. Det innebär att barn ska få möjlighet att leka med ord, förstå symboler samt utveckla sitt ordförråd. Förskolan ska överföra ett kulturarv som innehåller bland annat traditioner, kunskap och språk. Förskolan ska samtidigt utveckla varje barns individuella kulturskapande. Varje barn ska få möjlighet att ta initiativ, återge tankar och observera. Barns nyfikenhet och lust att lära ska uppmuntras och spurras av dem som arbetar i verksamheten. Verksamheten ska finnas till, uppmuntra och skapa lust hos barn i deras första förståelse för skriftspråk. Miljön på förskolan ska utmana barn till samspel och kommunikation genom att vara en social och kulturell mötesplats (Utbildningsdepartementet 2001).

2.3 Pedagogers medvetenhet – barnlitteraturval, plats och tidpunkt

Wallin (2003) påpekar att då en förskola beslutar att använda ett projekt går pedagogerna först till biblioteket med barn för att låna böcker i ämnet, sedan sker högläsning. Loris Malaguzzi (1920-1994), grundaren till Reggio Emilias pedagogiska tankar, anser då att äventyret är slut innan det har börjat. Pedagogerna ger barn svar på frågor som de egentligen inte framfört.

Nyfikenheten och lusten att lära kommer enligt Malaguzzi att leda barn till böckernas värld om pedagogerna väntar utan att stressa barn in i det för tidigt. Enligt en pedagog som arbetar i Reggio Emilia hittar barn litteratur med hjälp av biblioteket. Söderbergh (1998) menar att fokus alltid bör vara att välja böcker som intresserar varje barn och som har ett lämpligt och konkret språk. När barn blir äldre och utvecklas i sin läsning är bilderböcker med fler meningar mer prioriterat vid val av böcker. Pramling, Asplund, Carlsson (1993) poängterar att det finns en klar insikt om barns utveckling i samband med barnlitteraturval hos pedagoger i förskolan. I verksamheten har pedagoger dock problem att genomföra dessa medvetna val och valen fokuserar ofta på en enkel bok utan krav där alla barn kan vara delaktiga. Platser som böckerna förvaras på är många gånger borttagna från barnen så de inte förstörs. Detta speciellt bland de yngsta barnen som ideligen är i behov av individuell läsning av barnlitteratur. Dominković m.fl. (2006) klargör att biblioteket har en betydelsefull funktion för pedagogers bokval vid högläsning. Dominković m.fl. refererar till forskning som Segel (1994) genomfört. Segel bekräftar att det är betydelsefullt att barn möter ett stort antal böcker i förskolan och på bibliotek, speciellt om vanan hemma inte är så stor eller inte finns alls. Hon talar om vikten att pedagoger leder föräldrar till förståelse om vilken resurs ett bibliotek är.

Kåreland (1980) påpekar att den sociala miljön spelar stor roll för hur barn lär sig språket. Språkforskare hävdar att det är viktigt att barn får språklig stimulans tidigt, men utförandet av detta skiljer sig beroende på den sociala miljön som barn möter. Lundberg (2006) vidhåller att barn som inte får tillgång till läsning i sin vardag kan få mindre utvecklade kunskaper om världen. Lundberg fortsätter att poängtera att om barn tidigt utvecklar en god relation till läsning har det stor betydelse för den kommande läsutvecklingen. Ekström och Isaksson (1997) uppger att språkutvecklingen kan minska och hindras om barn i åldrarna två till fyra år saknar förmåga att skilja språkets innehåll och funktion. Därför är pedagogens medvetenhet en förutsättning i det pedagogiska arbetet. Björk och Liberg (1996) lyfter fram att barns förskoleår bör vara en tid då barn får en möjlighet att inleda en spontan relation till läsning istället för att det ska bli en prestationsliknande träning inför skolan. Björk och Liberg framhåller vidare att läsning kan inkluderas i förskolans spontana situationer av pedagogerna, vilket är en stor fördel. Chambers (1994) anser att den mest effektiva miljön för läsutveckling är på lugna platser där tid får stort utrymme. Dominković (1984) poängterar att högläsning är något som existerar i varje förskolas verksamhet eftersom pedagoger vet att det är betydelsefullt för barnen. Det varierar mellan pedagoger när och hur böcker läses. Tidvis läser pedagoger spontant och ibland läses barnlitteratur på rutin.

2.4 Pedagogers medvetenhet – läsutveckling, grupp och enskilt

Dominković m.fl. (2006) talar om att pedagogens roll vid gruppsamtal är att stimulera barn till att utveckla fascinerande samtal. Dominković m.fl. fortsätter belysa att vid läsning i en stor barngrupp är pedagogens roll att fånga barn med hjälp av röstläge och inlevelse. Dominković (1984) poängterar att pedagoger emellanåt läser för en hel barngrupp på förskolan och ibland för några i taget. Björk och Liberg (1996) anser att barns språkutveckling sker i interaktion med andra, bland annat i lässtunden. Dessa lässtunder tillsammans med andra är för många barn den första kontakten med läsvärlden. Kåreland (1980) konstaterar att det mest framstående sättet att kommunicera är med hjälp av språket, både kunskapsmässigt och emotionellt. Dominković (1994) uppger att det är barn själva som utvecklar förmågan att läsa med medverkan av omvärlden. Dominković m.fl. (2006) hänvisar till en undersökning av Karweit som talar för mindre grupper vid högläsningssamtal. Vidare menar Karweit att samtal i stora grupper bör ske utanför läsningen, med undantag för eventuella frågor, samtalen som sker är väsentliga för barns läsutveckling.

2.5 Pedagogers medvetenhet – inlevelse och samtal genom barnlitteratur

Söderbergh (1998) resonerar att genom tidig läsning välkomnas barn in i böckernas värld och kan sedan på egen hand upptäcka och diskutera sina upplevelser via lässtunder med vuxna. Enligt Söderbergh ska en samtalspartner ha förmåga att ge barn stöd men samtidigt uppmuntra dem så att de utvecklas i samtalet. Detta innebär att samtalspartnern både ska ge barn svängrum för deras tankar men samtidigt strama åt när samtalet tappar fokus. Björk och Liberg (1996) poängterar att barn har behov av gemensamma lässtunder då de kan få stöttning och hjälp i sin utveckling. Detta leder till att de utvecklar en förståelse för hur man använder skriftliga redskap som till exempel böcker. Thorsson menar i Kåreland (2005) att högläsning integreras av ett verbalt samspel mellan pedagog och barn. Söderbergh (1998) beskriver att läsning är en rekonstruktion av nerskrivna ord. Därmed blir läsning tolkningsbar beroende på vem läsaren är och vem som lyssnar. Pramling-Samuelsson och Asplund-Carlsson (1993) talar om samtalets betydelse vid högläsning. Pedagog och barn kan i läsningen göra avbrott för att diskutera innehållet i den bok eller berättelse de läser. Samtalet blir en dialog med barnet istället för en monolog.

Dominković m.fl. (2006) refererar till Ögren (2000) som anser att engagemanget som pedagogen har vid läsning har stor betydelse för hur barns läsutveckling blir. Björk och Liberg (1996) betonar att pedagogen ska vara en deltagare när barn läser i grupp.Handledning och återkoppling via lässamtal är betydelsefullt eftersom samtal ännu är det mest effektiva verktyget i arbetet med barns läsutveckling. I handledningssamtalen skall barn få chans att öka sin medvetenhet om skriftspråket samt sin kunskap om hur läsning går till. Svensson (1998) vidhåller att vuxna som har ett korrekt språk i läsningen ger barn möjlighet att förstå betydelsen av texten, och barn kan därmed övervinna problem i texten. Chambers (1994) hävdar att människor oavsett ålder, kan skapa förståelse för språk genom att lyssna, samt att läsutveckling endast sker genom att människan utmanas. Kåreland (1980) belyser att förskolan har ett uppdrag att tillgodose alla barn oavsett vilken språkmiljö de befinner sig i.

3. PROBLEMFORMULERING

Utifrån uppsatsens syfte vilket är att undersöka pedagogers medvetna val kring tillvaratagandet av barnlitteratur för att främja barns läsutveckling lyder problemformuleringen:

- Hur tar pedagoger i förskolan tillvara på barnlitteratur för att främja barns läsutveckling?

4. EMPIRI

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur pedagoger i förskolan tar tillvara på barnlitteratur för att främja barns läsutveckling. Här presenteras valet av metod och urval. Därefter följer etiska överväganden liksom genomförandet och bearbetning av intervjuerna. Resultat och analys från undersökningen redovisas också.

4.1 Metod

Vi har valt att göra en kvalitativ undersökning med seminstrukturerade intervjuer, med tanke på att det är pedagogers tankar om ämnet som är uppsatsens syfte. Kvale (1997) och Patel och Davidsson (2003) menar att en kvalitativ undersökning inriktar sig på egenskaper, erfarenheter och kunskaper och hur man får detta. I den kvalitativa forskningsintervjun blir intervjun en interaktion, där båda parter konverserar om ett ömsesidigt intresseområde. Intervjufrågorna har skapats utifrån innebörden i Pattons frågekategorier. Kjær Jensen (1995) beskriver Pattons typer av frågor som kan ställas vid en intervju. Utifrån ämnesområdet är erfarenhets- och beteendefrågor, kunskapsfrågor samt opinions- och värdefrågor väsentliga att använda i vår undersökning. Intervjufrågorna formuleras och har som syfte att få en helhetssyn på respondenternas tillvaratagande av barnlitteratur och främjande av barns läsutveckling. I intervjun finns en fråga om läsning i hemmet. Denna fråga finns med eftersom vi vill synliggöra om det finns en länk mellan förskolans läsning av barnlitteratur och föräldrars läsning i hemmiljö för barns läsfrämjande.

4.2 Urval

Vi har valt att genomföra kvalitativa intervjuer med tolv respondenter som alla är kvinnor. Respondenterna är utbildade pedagoger och sex av dessa är verksamma inom Reggio Emilia förskola och sex pedagoger är verksamma inom icke profilerad förskola. Anledningen till att hälften av pedagogerna arbetar inom Reggio Emilia är på grund av att vi har ett starkt intresse för denna profilering. Intervjuerna genomförs på fyra olika förskolor i två olika kommuner. Att respondenterna är pedagoger är ett medvetet val, eftersom syftet är att ta reda på pedagogers tillvaratagande av barnlitteratur och främjande av barns läsutveckling. Urvalet av

respondenter har skett slumpmässigt oavsett erfarenhet, ålder och utbildning, vilket också beror på valet av den kvalitativa forskningsmetoden.

4.3 Etiska överväganden

Vetenskapsrådet (2002) presenterar forskningsetiska principer, där ingår fyra huvudprinciper som vi tagit fasta på. Vid den första kontakten som sker på förskolorna med respondenterna får de information om vilka vi är, vilken skola vi studerar vid och vad intervjun ska handla om. Respondenterna informeras även om undersökningens syfte och hur intervjun ska gå till, dessa delar kan knyta an till *informationskravet*. Enligt *samtyckeskravet* informeras respondenterna även om att deltagandet är frivilligt, att det inte finns några svar som är rätt eller fel och att de när som kan avbryta intervjun. Respondenterna informeras om att de är anonyma i undersökningen och att materialet vi samlar in och sammanställer enbart kommer att användas i forskningssyfte, enligt *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet*.

4.4 Genomförande av intervju

Under samtliga intervjuer har vi utgått från respondenternas och förskolornas förmåga. Platsen för intervjuerna har varit på respondenternas förskolor. Den fysiska och sociala miljön vid intervjutillfället har varit liknande hos alla de tolv respondenterna som deltog, det vill säga i från avdelningarna avskilda rum. Eftersom vi har önskat en rättvis fördelning mellan oss som intervjuare, har vi delat upp antalet intervjuer. Vi har intervjuat sex pedagoger vardera, tre från icke profilerad förskola och tre från Reggio Emilia förskola. Under intervjuerna som har skett med en pedagog i taget, har ljudinspelning tillämpats. I början av intervjun har en information genomförts om den intervjuades rättigheter, att den när som helst under intervjun kan avbryta, den svarar bara på de frågor som den själv vill. Det har tydliggjorts för varje respondent att våra värderingar kring ämnet inte skulle påverka intervjun samt att det inte fanns några sanna eller felaktiga svar på våra intervjufrågor. Patel och Davidsson (2003) betonar att i en kvalitativ intervju finns det inga sanna svar och därför är förutbestämda svarsalternativ inte aktuellt. Respondenternas anonymitet i uppsatsen och att intervjuerna behandlas konfidentiellt har förklarats. Under intervjun har vi utgått från intervjufrågorna men respondenten har fått berätta fritt om sin uppfattning av frågan.

4.5 Bearbetning av material

När intervjuerna är genomförda och intervju svaren har samlats in från samtliga pedagoger, sammanställs de först ordagrant genom transkribering från ljudmaterial. Därefter redovisas intervju svaren under fyra olika rubriker som vi kategoriserat efter intervjufrågorna.

4.6 Resultat

I resultatet har vi valt att benämna pedagogerna med fingerade namn under fyra rubriker som utgår från intervjufrågorna. Pedagoger som arbetar inom Reggio Emilia benämns som *Ragna*, *Ragnhild*, *Rita*, *Rosa*, *Roxanna* och *Rut*. Pedagoger som arbetar inom icke profilerad förskola benämns som *Ida*, *Ingeborg*, *Iris*, *Inga*, *Isabell* och *Inez*. En pöl av tyg nämns i resultatet, vilket är en åttakantig leksoffa med väggar som läsning kan ske i.

4.6.1 Pedagogers barnlitteraturval, plats och tidpunkt för läsning

Samtliga pedagoger svarar att de använder barnlitteratur i sitt arbete med barnen. Ida svarar att aktuella böcker köps in till exempel via rekommendationer på föreläsningar eller så får de böcker från biblioteket. Ragna berättar att de lånar böcker på biblioteket men att de även tillverkar en del böcker själva. Roxanna förklarar att de går till biblioteket och lånar böcker, någon enstaka gång har det köpts in någon bok men det är sällan. Ingeborg svarar att när det är barnböcker så går de till biblioteket tillsammans med barnen, och barnen får välja böcker. Vidare menar hon att när de köper in böcker till personal är det via Internet. Iris förklarar att de oftast lånar böcker på biblioteket, de köper inte så mycket böcker men de är medlemmar i en bokklubb.

Hur vi får tag på dem? Ja, vi beställer via internet vissa, inte barnböcker, ja kapitelböcker lite mer, eller så är det biblioteket, sen för längesen var vi på mycket bokrea så vi har ett rätt så stort lager här, då köpte vi rätt så mycket, men biblioteket försöker vi förnya, och så har vi det synligt, så att barnen blir lockade till det, vi har det inte i backar utan vi har det uppsatt på väggen så att de ser (Inga).

Dessutom beskriver hon att de lånar böcker på biblioteket tillsammans med barnen där de får välja nästan helt fritt bland böckerna. Ragnhild berättar att de går till biblioteket, de har även fått en del böcker från föräldrar och en del inköp, men mest lånas böcker från biblioteket. Rita informerar att de lånar böcker på biblioteket samt att de har gjort några böcker själva. Isabell svarar att de får lådor med böcker i från biblioteket en gång i månaden som de kan ha önskemål om innehållet. Vidare menar hon att de kan låna från flera olika bibliotek och att de är medlemmar i en bokklubb. Inez upplyser att de går till biblioteket och lånar böcker tillsammans med barnen så ofta som det är möjligt. Rosa svarar att de har ett samarbete med biblioteket som plockar ihop boklådor, behövs några speciella böcker går de till biblioteket och lånar dem. Hon menar att vissa böcker köps in, de har inte fått några böcker. Rut svarar att de går till biblioteket och de inte har köpt några böcker.

Som plats för läsning förklarar Ida att det kan vara i soffan, de kan sitta på golvet och samla några barn, det är när tillfälle ges, ingen speciell plats. Ragna svarar att det kan vara lite var som helst, i pölen, matta på golvet eller så sitter de rakt av med ett barn i knäet och läser. Hon förklarar vidare att det inte finns någon speciell plats och att det blir spontant. Roxanna svarar att de har en pöl och läsningen sker bara i den. Ingeborg berättar att böckerna de har finns i ett byggrum uppsatta på väggen och i backar där barnen själva kan ta dem. Vidare menar hon att de har ett rum till där de brukar läsa samt att hela avdelningen används till läsning. Iris berättar att de läser mycket i soffan och i pölen i lekrummet. Inga menar att det är lite olika, de har flera olika soffor man kan sätta sig i. Ragnhild svarar att de har en läshörna och att de sker på stället.

När de är sugna på en bok så blir det ju en bok där man är (Ragnhild).

Rita förklarar att det blir där det faller sig när barnen kommer med en bok blir man sittande på stället i lugn och ro. Isabell beskriver att det oftast är i soffan, på golvet på mattan eller i pölen i lekrummet. Inez svarar att de har en soffa i ett byggrum där de läser, de har flera soffor i andra rum och ibland läser de utomhus. Rosa upplyser att det är var som helst, de har ett speciellt rum men man kan sätta sig var man vill. Rut svarar att det är i soffan inne på avdelningen men barnen sitter mycket själva vart som helst.

Ida svarar att det är mycket spontant och att det sker på rutin i mindre grupper när de varit ute. Ragna klargör att de läser när som under dagen, de läser mest spontant när barnen kommer med en bok men även på rutin och då blir det sagostund efter maten. Roxanna upplyser att det

är spontant med tanke på barnens ålder, för tillfället vilar barnen på den tidpunkt då sagoläsning brukar ske. Ingeborg förtydligar att det är över hela dagen, rutiner är det då de har något speciellt tema eller läser någon kapitelbok. De brukar ha ett klockslag vid mellanmålet eller samling på förmiddagen. Iris svarar att rutinerna är i grupp innan maten med åldersgrupper i olika rum och spontan läsning förekommer också.

Inga beskriver att de läser på eftermiddagen och på morgonen och då planerar pedagogen läsningen, det är både rutiner och sen är det spontant när barnen kommer och vill läsa. Ragnhild förklarar att det är spontant, på rutin blir det lite när som men oftast på morgonen. Rita svarar att de läser spontant under hela dagen, de har inga rutiner alls. Isabell upplyser att de läser innan middagen och spontant är när som helst under dagen. Inez svarar att läsning sker när som helst då barnen kommer spontant, det kan vara när en pedagog behöver prata med ett barn eller i samlingar. Rosa förklarar att läsning sker både på rutin och spontant. Den spontana läsningen menar hon sker när barnen vill och rutinläsning sker oftast på morgon och eftermiddag men att det beror på hur planeringen för verksamheten ser ut. Rut meddelar att det både är spontant och på rutin, de läser efter maten som en given stund. Spontant menar hon att det blir när som helst.

4.6.2 Pedagogers syn på läsutveckling, grupp och enskilt

Ida svarar att användningen sker både i grupp och enskilt. Ragna förklarar att det är både och samt att hennes roll är att barnen ska få en upplevelse av det lästa ordet, både igenom fantasi, kreativitet och historia. Roxanna anser att det är både och, hennes roll blir med tanke på att barnen är omkring året, att välja böcker. Ingeborg svarar att användningen sker både i grupp och enskilt. Vidare menar hon att hennes roll som pedagog är att läsa för barnen och inspirera dem både i tema och frivilligt. Iris berättar att användningen sker både i grupp och enskilt. Inga bedömer att användningen sker både i grupp och enskilt. Hon menar att hennes roll som pedagog är att föra diskussioner både enskilt och i grupp samt styra och läsa för läsandet skull. Ragnhild svarar att det är både enskild läsning och gruppläsning och att hennes roll är att vara en berättare samt hjälpa barnen att välja böcker. Hon reflekterar att hennes roll är att skapa lust hos barnen att läsa. Rita menar att läsningen oftast börjar enskilt, sen kommer fler barn efter hand. Isabell svarar att användningen sker både i grupp och enskilt. Hon menar att

det ibland bara kommer ett barn och vill lyssna på en saga och ibland kommer fler barn när man sitter och läser. Vid samlingar berättar hon att det är för flera barn men spontant blir det oftast en och en som kommer. Inez förklarar att användningen sker både i grupp och enskilt. Hon menar att hennes roll som pedagog är att läsa rakt av, diskutera och prata om vad man läser, barnen ska styra. Rosa svarar att det är både och, det kan vara många barn och börjar man läsa så kommer det oftast fler under tiden. Hon berättar vidare att rollen är att ställa frågor till barnen som får dem att reflektera kring bokens innehåll. Rut förklarar att det är både och men mycket läsning sker i grupp. Hon fortsätter att samtal och att utmana barnen efter deras tankar, till exempel genom rim och färger ingår i sin roll som pedagog.

Ida upplyser att det är både och samt att läsning i grupp lär barnen att ta hänsyn till varandra och sitta ordentligt. Hon menar att för lärandets skull så är det bättre att sitta enskilt. Ragna svarar att den tror att det är både och, en kombination. Hon menar vidare att barnen lär sig genom att de ser vuxna läsa och de vill ha boken upprepade gånger, de förstår att det står något i boken som gör att det blir samma berättelse igen. Ragna anser att gruppläsning är okej, det blir en möjlighet att nå ut till många på en gång. Det blir en gemenskap i gruppen och diskussion om boken, gruppen tillför mer än vad ett barn gör. Hon anser att barn lär sig läsa väldigt olika, alla barn bör dock matas med bilder, och leka med bokstäver och ord. Ragna menar att barnen sedan till slut testar själva och knäcker koden. Roxanna svarar att det är både och, i grupp lär sig barnen att lyssna på varandra och att man kan tycka olika. Vid läsning med ett enskilt barn anser hon att det är lättare att få barnet att prata, speciellt om det är ett barn som annars inte hörs så ofta.

För det första tror jag nog att det är mognaden, när de känner att de är mogna, ofta brukar det vara lite på våren innan de börjar skolan, och ofta är de att de som då börjar skolan till våren då tycker de att det är lite roligt att skriva och ljuda och, då blir en del med mognad lite nyfikna också på det, och sen är det ju, beroende, ensamsyskon, har de äldre syskon kan de också bli påverkade av dom (Ingeborg).

Ingeborg upplever det ibland svårt med gruppläsning beroende på ålderskillnad men att det är bra för man kan få en dialog av det man har läst. Hon tror att barn lär sig i grupp men att lärandet sker mest enskilt. Iris svarar att det inte bara är att sitta och titta när man läser utan att läsning pågår överallt med olika personer och stimulansen är viktig. Hon beskriver även att hon tror att det måste vara precis när det enskilda barnet vill lära sig, inte i grupp.

Inga menar att hur barn lär sig läsa är jätteolika och beror på barnens intresse. Läsning i grupp menar Inga är bra för då kan man ha diskussioner där man får in barnens åsikter och tankar. Hon förklarar att barnen kan sporra varandra i grupp och att läsutveckling sker både i grupp och enskilt. Ragnhild svarar att det är både och, barn lär sig av varandra. Hon anser att det enskilda barnet lär sig läsa i ett samspel mellan pedagog och grupp och genom att ha roligt i lärandet. Rita menar att det är både och, barnen lär av varandra men det får inte vara för stor grupp. Hon förklarar vidare att det enskilda barnet lär sig läsa genom att känna igen textbilder, att läsa ofta och att det inte blir ett tvång, utan det ska vara roligt. Isabell svarar att det är både och, de små barnen lär sig av de stora barnen och barn ser vad andra gör och lär sig genom det. Vidare menar hon att det säkert är enskilt också när de sitter själva och försöker, men att gruppen har en stor påverkan. Isabell svarar att gruppläsning är bra men att det ska ske i små grupper åt gången.

Inez svarar att det är olika men att barnen blir intresserade av bokstäver, känner igen sitt eget och andras namn, låtsasskriver och ser ordbilder. Inez förklarar vidare att hon tror att barn lär sig skriva först och läsa sen men att det kan vara olika. Gruppläsning tror hon gör att barn lär sig sitta stilla, lära sig lyssna och ta hänsyn och ha diskussioner. Inez tror att när det gäller språket är det bättre att sitta enskilt eller i par och hon tror att barn lär sig bättre i grupp när de läser tillsammans utan pedagoger. Rosa förklarar att det är både och, för barn lär sig mycket av att sitta och titta på varandra, är man lite äldre så tränar barnet säkert upp sig på egen hand. Det enskilda barnet lär sig enligt Rosa läsa, genom att känna igen bokstäver och bilder som återkommer. Rut anser att gruppläsning är ett fantastiskt tillfälle för lärande, intresset hos barn kan öka när de ser att någon annan kan något. Hon tror att det enskilda barnet lär sig läsa genom att känna igen till exempel genom ordkort.

4.6.3 Pedagogers inlevelse och samtal genom barnlitteratur

Ida berättar att det är jätteviktigt att läsa mycket. Ragna svarar att den är väldigt förtjust i böcker och tycker det är jätteroligt samt menar att böcker en stor del av arbetet.

Det är viktigt med barnlitteratur, det är liksom hela språket (Roxanna).

Ingeborg svarar att barnlitteratur verkligen har mycket betydelse. Iris menar att den har jättestor betydelse, det är fruktansvärt viktigt. Inga älskar böcker och litteratur och att det ger så mycket. Ragnhild anser att det är kul med böcker och att flanosagor är ett bra alternativ till barnlitteratur. Hon menar även att barnlitteratur ligger väldigt nära sagor.

Den har jättestor betydelse. Barnen lär ju sig otroligt mycket utifrån barnlitteratur, det finns ju, allt kan du ju hitta i barnlitteratur idag, så den har jättestor betydelse. Den är viktig för tal och ja allt (Rosa).

Rita anser att barnlitteratur ger mycket och är roligt oavsett om man är barn eller vuxen. Hon berättar vidare att böcker framkallar fantasi, kontakt mellan människor. Isabell förklarar att det är viktigt att det finns böcker som man kan sitta och läsa, man behöver sitta och lyssna på sagor och vara någon annan. Inez älskar böcker och har barnböcker hemma även fast hon inte har egna barn. Rut är väldigt intresserad av barnlitteratur och att läsa. Diskussion och språkutveckling är delar som hon anser är viktigt och intressant i läsning av barnlitteratur. Ida pratar rätt så högt när hon läser och tar pauser för samtal för att barnen ska känna sig delaktiga.

Oh ja! Det är ju rösten man använder för att fånga barnen i en historia, sitta och läsa rakt av lite tonlöst och bara precis rabbla, det ger ju ingen upplevelse och det är ju en upplevelse barnet ska få av ordet, historien, boken och bilderna. Vi pratar ofta jättemycket runt omkring bilder och så som är i boken, ibland tittar man bara på bilderna och struntar i orden, kanske hittar på en annan historia så att, ja.. för dessa är de ju bilderböcker som gäller (Ragna).

Roxanna anser att det är viktigt att använda pauser för samtal. Hon beskriver att röstläget ändras när det händer något, som med olika känslor, till exempel glädje eller ledsamhet. Hon berättar att röstläget används när det är spännande i en bok, då kan man använda rösten lite tyst och försiktigt. Ingeborg ändrar sitt röstläge om någon är arg tar hon i mer och är någon ledsen går hon ner, hon lever sig in i boken som läsare. Ingeborg tycker om samtal för där finns ord som barnen kanske inte förstår trots att vuxne tror att de förstår, ibland får hon byta ut orden. Iris berättar att hon försöker betona och läsa och berätta till bilderna för att göra det jättespännande. Hon förklarar att hon tar pauser för samtal och förklarar ord och frågar barnen vad de tror händer och om de har några frågor. Inga förklarar att hon läser med inlevelse och

att hon höjer och sänker när hon tycker att det behövs. Inga har inte samma tonläge hela tiden utan följer berättelsen och ändrar om det är olika repliker. Hon gillar samtal för att hon kan få ut lite mer och höra hur barnen uppfattar texten och sagan men det beror på varför Inga har valt sagan. Ragnhild svarar att röstläget beror på vad boken handlar om det är skillnad mellan läsröst och den röst man har när man pratar utanför läsningen. Ragnhild fortsätter att hon använder samtal beroende på antalet barn, det varierar utifrån barnens intresse.

Det blir pauser och samtal, barnen frågar och pekar och det är inte så mycket läsa som att berätta med de här små barnen. Sätter man sig och läser en text rakt upp och ner så går de ju snart (Rita).

Rita menar att pauser för samtal används för att prata om barnens tankar. Isabell svarar att hon föreställer rösten lite beroende på vad det är för personlighet i boken. Hon föredrar samtal efteråt men svarar att om barnen frågar något så får hon och barnen diskutera det. Inez berättar att hon läser så det låter spännande, upp och ner, lite med inlevelse. Isabell har samtal ibland beroende på vad syftet är. Rosa beskriver att röstläget varierar beroende på bokens innehåll till exempel om man är arg så använder man sin röst hårdare, men annars är rösten vanlig. Rosa använder ofta pauser för samtal. Rut förklarar att röstläget ändras för att fånga barnens intresse, till exempel med låg röst så barnen verkligen får anstränga sig att lyssna. Hon menar vidare att pauser för samtal förekommer beroende på vilka böcker som läses, vad de handlar om.

Ida förklarar att läroplanen hela tiden finns i bakhuvudet men att man skulle behöva läsa lite mer i den för att hålla den i liv. Ragna svarar att uppdraget är att tillhandahålla barnen barnlitteratur. Hon menar att även om läroplanen inte funnits så hade litteraturen varit med i alla fall men att det är rätt skönt att ha läroplanen att luta sig emot. Roxanna berättar att läroplanen sitter där men det är inget som man plockar fram just i användningen av barnlitteratur. Läroplanen är något som används hela tiden och har stor betydelse enligt Roxanna. Ingeborg beskriver att det kan vara det språkliga och spontana men att en daglig dos av barnlitteratur är viktigt.

Det kan jag inte svara på, för jag är inte så påläst på läroplanen, Det kan jag inte peka på rakt arm det kan jag inte (Iris).

Inga svarar att i läroplanen står det att man ska förmedla men inte direkt ordet litteratur. Hon menar att det säkert finns med på något sätt men att den inte har tänkt på det för att det bara ska finnas där.

Ja, det är ju, läroplanen det är ju vårt uppdrag och så den har väl betydelse på så sätt att man får in mycket språk i barnlitteratur, mycket fantasi och det står ju i läroplanen, och det är ju vårt uppdrag. Både språk, fantasi och att vi ska alltså man kan ge dem utmaningar genom barnlitteratur, det kan man ju göra genom en berättelse. Vad finns det mer... lusten att lära... det är väl också... det är väl verkligen ur läroplanen... så allting står ju där. Allting går ju att koppla om man vill det, den är ju fri att tolka (Ragnhild).

Enligt Rita har läroplanen stor betydelse med tanke på att den hela tiden reflekterar vad man gör och läser. Isabell svarar att läroplanen säkert har betydelse men att den används för lite, men att det står att man ska använda sig av barnlitteratur. Inez menar att alla kapitel i läroplanen kan användas för att få in böckerna, det är inte bara språket utan böckerna handlar ju om olika saker som kan leda till diskussion. Rosa beskriver att läroplanen har betydelse med tanke att väcka barnens nyfikenhet och lust och glädje som de kan få genom barnlitteratur. Rut svarar att vissa delar kan väljas ut ur läroplanen, till exempel språket.

4.6.4 Pedagogers syn på barnlitteratur i hemmet

Ida berättar att hon tror att föräldrar skulle behöva läsa mer för sina barn hemma, men att tiden nog inte räcker till och att föräldrarna väljer film framför böcker. Ragna har inte någon uppfattning om läsning i hemmet.

Med de barnen jag har nu vet jag inte hur de är, men jag vet att många läser en saga innan de ska sova, men jag tror det har blivit mindre, det är mycket mer att man sätter på en film. Låter de somna till de, men det har nog blivit sämre, det tror jag. Men jag har ändå uppfattningen av att de barn jag har haft så har det varit bok (Roxanna).

Ingeborg tror att dator och tv har tagit över mycket från böckerna. Iris har uppfattningen om att det är mycket film hemma även om den inte vill tro det eftersom det bidrar till att

kommunikation och kontakt med barnet minskar. Inga har känslan av att föräldrarna inte läser så mycket hemma för barnen längre. Detta tror hon beror på tidsbrist och att föräldrarna inte inser hur viktigt det är att läsa för sina barn och visa dem böckernas värld. Ragnhild menar att tv har tagit tid från böckerna men att barn får möta böcker hemma, men många skulle nog behöva möta böcker mer. Rita har inte någon uppfattning om läsning i hemmet. Isabell tror tyvärr att föräldrar läser mindre för sina barn idag på grund av stress. Isabell anser att föräldrar borde läsa mer för sina barn. Inez svarar att det är skiftande, vissa läser jättemycket och andra läser nog inte alls och att detta märks tydligt på barnen. Rosa förklarar att hon inte har någon uppfattning och upplever att det är svårt att veta. Rosa utgår från sig själv och förklarar att mängden läsning varierar under olika tidsperioder. Rut svarar att många föräldrar säger att de inte läser så mycket för barnen för att de inte hinner, det är den enda uppfattning hon har om läsning i hemmet.

4.7 Analys

Vi gör en analys där vi sammanväver respondenternas svar kring intervjufrågorna. I analysen ställer vi resultatet mot vår problemformulering vilket är att undersöka hur pedagoger tar tillvara på barnlitteratur för att främja barns läsutveckling.

Trots att samtliga pedagoger använder barnlitteratur i sin verksamhet kan vi konstatera att det finns en variation kring tillvaratagandet av barnlitteratur. De platser att läsa på som samtliga pedagoger nämnt är soffor, golv, en pöl gjord av tyg och utomhus, men även vart som helst. Alla tillfrågade pedagoger betonar att läsning sker både i grupp och enskilt. Ett flertal pedagoger förklarar att läsningen börjar enskilt men att det sen utvecklas till grupp. Inez, Inga och Ingeborg anser att deras roll är att läsa den skrivna texten för barnen medan Roxanna och Ragnhild anser att deras roll är att välja bok. Inez och Inga fortsätter att poängtera att deras roll samtidigt är att diskutera med barnen. Inspirera, skapa lust och ge barnen en upplevelse är begrepp som pedagogerna nämner som betydelsefulla delar i deras pedagogroll.

Samtliga tolv pedagoger läser spontant när som helst under dagen för och med barnen. Roxanna och Rita berättar att läsning bara sker spontant, resterande tio pedagoger anser att läsning sker både spontant och på rutin. De tio pedagogerna har gett varierande svar på frågan och läsning på rutin sker i grupp bland annat i samlingar på morgonen, innan och efter

lunchmåltid och på eftermiddagen. Samtliga tolv pedagoger använder rösten på olika sätt vid läsning. Roxanna, Ingeborg och Rosa ändrar röst efter känslor. Majoriteten av pedagogerna lägger extra stor vikt vid inlevelse i läsning. Samtliga tolv pedagoger menar att pauser för samtal förekommer. Pedagogerna använder sig av samtal i olika utsträckning, bland annat för att förklara ord, diskutera sagors innehåll utifrån barns intresse.

Vi fastställer att samtliga pedagoger anser att det är roligt, intressant och viktigt med barnlitteratur och att läsa. Flera av de tillfrågade pedagogerna menar att läroplanen kan kopplas samman med många olika områden när det handlar om barnlitteratur. Iris, Ida och Isabell svarar att de inte är så aktiva i användningen av läroplanen medan Roxanna anser att läroplanen finns med i det dagliga arbetet även om den inte tas fram och läses.

Vi konstaterar att samtliga pedagoger främst använder biblioteket för att få tag på barnlitteratur. Hur ofta och vem som väljer böcker varierar mellan pedagogernas svar. Åtta av pedagogerna tror att barn lär sig läsa både enskilt och i grupp. Samtliga pedagoger tror att barns intresse styr läsutveckling och lärande. Ordkort, bilder, text och bokstäver förekommer bland svaren hos pedagogerna när det handlar om hur de som pedagoger kan bidra till barns läsutveckling genom barnlitteratur.

Gällande läsning av barnlitteratur i grupp delger flertalet pedagoger att det är ett lärandetillfälle som bidrar till diskussion där olika åsikter kan uppdragas. Hälften av pedagogerna anser att gruppläsning är bra eftersom de förklarar att barn lär av varandra. Vi tydliggör att de tillfrågade pedagogerna har olika uppfattning kring läsning av barnlitteratur i hemmet. Mer än hälften av pedagogerna som svarat tror att läsning av barnlitteratur i hemmet har minskat beroende på stress och tidsbrist. Dessa faktorer beror enligt pedagogerna på ett ökat användande av tv, dator och film. Vår uppskattning tyder på att pedagoger som deltagit i intervjun över lag önskar mer läsning av barnlitteratur i hemmet.

5. DISKUSSION

I detta avsnitt förs forskningsbakgrund, syfte och resultat samman och bildar en helhet i förhållande till vår problemformulering. Syftet med uppsatsen är undersöka pedagogers tillvaratagande av barnlitteratur för att främja barns läsutveckling. Diskussionen presenteras i rubriker som i detta avsnitt utgår från intervjufrågorna, respondenternas svar, forskning och våra reflektioner.

5.1 Metoddiskussion

Undersökningen utgick från kvalitativ intervju vilket blev tidskrävande i sammanställningen av material. Det omfattande materialet berodde främst på att flera intervjufrågor var öppna och tolkningsbara för respondenterna. Med tanke på frågornas utformning blev respondenternas svar innehållsmässigt olika långa. Andra val av metod diskuterades före genomförandet men då syftet är att ta reda hur pedagoger i förskolan tar tillvara barnlitteratur för att främja barns läsutveckling fann vi att den kvalitativa intervjun var mest lämplig. En observation har inte varit aktuell med tanke på tidsaspekten och enkät hade krävt mycket fler respondenter. Valet av metod beror på ett intresse att få respondenternas personliga erfarenheter. Pålitligheten i svaren för undersökningen blir enligt vår åsikt mer effektivt med kvalitativ intervju. Vi upplevde att själva intervjuerna av och till kändes konstlade med tanke på att våra egna värderingar för ämnesområdet inte fick synas. En annan aspekt som vi reflekterat över var om respondenterna skulle få möjlighet att se frågorna innan intervjun men vi kom fram till att vi ville ha spontana svar. Valet att vi delade upp intervjuerna mellan oss med hälften av pedagogerna vardera kan ha påverkat resultatet då en skillnad finns i intervjuteknik. Intervjuerna har dock alltid utgått ifrån frågorna, däremot har ingen av oss märkbart stor erfarenhet av att intervjua pedagoger utifrån en kvalitativ undersökning. Vår första tanke var att genomföra en jämförelse mellan Reggio Emilia förskola och icke profilerad förskola. Vi kom dock fram till att vårt urval inte skulle ge en rättvis bild av hur verksamheterna arbetar och att det hade krävts ett mer omfattande undersökningsunderlag från oss.

5.2 Pedagogers medvetenhet – barnlitteraturval, plats och tidpunkt

Vi har tidigare konstaterat att samtliga pedagoger i vår undersökning främst använder biblioteket för att få tag på barnlitteratur, vilket vi anser är positivt. Biblioteket är enligt oss en inspirations- och kunskapskälla som alla barn borde få tillgång till. Hur ofta och vem som väljer böcker varierar mellan pedagogernas svar, vilket vi tror beror på olika personliga erfarenheter. Wallin (2003) belyser Loris Malaguzzis tankar om val av böcker. Enligt Malaguzzi är äventyret slut innan det har börjat om förskolor och pedagoger väljer böcker tillsammans med barn innan ett projekt har börjat. Detta eftersom pedagoger då givit svar på frågor som barn inte har ställt. Vår uppfattning från resultatet visar på att några av pedagogerna använder sig av boklådor vilket i olika utsträckning hindrar barn från att välja. Boklådor är enligt oss ett alternativ, men då anser vi att några barn bör tillsammans med pedagog och bibliotekarie plocka ihop lådan. När boklådan är på plats på förskolan anser vi att det är viktigt att böckerna syns för barnen och inte bara placeras undangömda i en låda. Pramling, Asplund, Carlsson (1993) anger att platser som böcker förvaras på i förskolan många gånger är borttagna från barnen. Detta så de inte förstörs, speciellt bland de yngsta barnen som ideligen är i behov av individuell läsning av barnlitteratur. Vi anser att barn har rätt att använda böckerna även om det innebär att det sliter på böckerna. Enligt oss är det bättre att böcker används än att de ligger orörda i skåp eller lådor.

Enligt Svenssons (1998) uppfattning samt Ferreiro och Teberoskys undersökning framgår det att barn tidigt kan skilja mellan text och bild. Vi delar Svenssons och Ferreiro och Teberoskys tankar. Vi är övertygade om att pedagogers medvetenhet i tillvaratagandet av barnlitteratur och läsning skapar möjligheter för barn att komma in i läsvärlden. Kåreland (1980) belyser att den sociala miljön är avgörande för hur barn tillägnar sig språket. Kåreland hänvisar vidare till forskare inom språk som klargör att barns språkstimulans beror på den sociala miljö de möter. Vi delar Kårelands mening i att den sociala miljön är avgörande för hur barns läsutveckling blir. Vår uppfattning är att den sociala miljön är betydelsefull hos de pedagoger vi intervjuat. Vi anser att pedagogerna i undersökningen gör medvetna val kring bland annat inlevelse, samtal, plats och tidpunkt. Vår undersökning visar att samtliga pedagoger använder olika platser för läsning. Enligt oss är det utmärkt att det finns olika platser för läsning samt att den spontana läsningen sker på platser som barnen önskat. Det stämmer överens med våra förväntningar på hur verksamheten bör se ut i praktiken.

De platser som framkommit bland samtliga pedagogers svar i vår undersökning är soffor, golvet och en pöl gjord av tyg. Det framgår även att läsning förekommer utomhus. Chambers (1994) förklarar att den mest effektfulla miljön för läsning är på lugna platser. Chambers menar också att tid behöver få utrymme i läsningen. Gällande tidpunkten för läsning reflekterar vi pedagoger kring konsekvenserna av spontan läsning och läsning på rutin. I resultatet framgår det att tidpunkten för läsning hos samtliga pedagoger är spontana utifrån intresse. Däremot visar det sig att tio av tolv pedagoger även läser på rutin. Tidpunkterna för läsning på rutin hos de pedagoger som deltagit i undersökningen är på morgon, före och efter lunch och under eftermiddag. Vi anser att spontan läsning och läsning på rutin är betydelsefullt och att barn behöver båda aspekterna på vägen i sin läsutveckling, eftersom vi tror att barn är och tänker olika.

5.3 Pedagogers syn på läsutveckling i grupp/enskilt

Samtliga tillfrågade pedagoger i undersökningen berättar att läsning sker både i grupp och enskilt. Björk och Liberg (1996) har uppfattningen om att språkutveckling sker tillsammans med andra och därmed även i lässtunden som för många är den första kontakten med läsvärlden. Ett flertal pedagoger betonar att läsningen börjar enskilt men att det sen utvecklas till grupp. Enligt våra erfarenheter från verksamhetsförlagd utbildning så har läsning skett både i grupp och enskilt. Vi håller med Björk och Liberg som nämnts ovan, att språkutveckling sker tillsammans med andra. Dock anser vi att barn även kan utveckla språket på egen hand när de läser barnlitteratur. Gällande läsning i grupp säger ett flertal pedagoger att det är ett lärandetillfälle som bidrar till diskussion med olika åsikter. Dominković m.fl. (2006) belyser att pedagogens roll vid gruppsamtal är att stimulera barn till att utveckla spännande samtal. Samtliga pedagoger tror att barns intresse styr läsutveckling och lärande. Vi samtycker med flera pedagoger i vår undersökning kring att hur barn lär sig läsa varierar och beror på det enskilda barnet och barngruppen som helhet. Vi som pedagoger tror på vikten av att ständigt reflektera och samtala om hur barns läsutveckling sker. Dessa reflektioner anser vi bör ske både i arbetslag samt enskilt för att öka pedagogens medvetenhet kring barns läsutveckling.

5.4 Pedagogers inlevelse och samtal genom barnlitteratur

I undersökningen framkommer det att samtliga pedagoger använder och har ett intresse för barnlitteratur. Söderbergh (1998) beskriver att läsning är en rekonstruktion av nerskrivna ord. Därmed blir läsning tolkningsbar beroende på vem läsaren är och vem som lyssnar. Vi konstaterar att barnlitteraturens användning inte skiljer sig avsevärt mellan pedagoger som arbetar inom Reggio Emilia förskola och pedagoger som arbetar inom icke profilerad förskola. Detta tror vi beror på att de pedagoger som tillfrågats har olika intresse av och syn på barnlitteratur och läsning. Undersökningen visar på att samtliga tolv pedagoger använder rösten på olika sätt vid läsning. Dominković m.fl. (2006) refererar till Ögren (2000) som belyser att pedagogens engagemang vid läsning har stor betydelse för barns läsutveckling. Vi kan konstatera att flertalet pedagoger lägger stort fokus på inlevelse i läsning. Pedagogerna anser även att det är roligt, intressant och viktigt med barnlitteratur och att läsa. Vi anser att läsning är betydelsefullt och att inlevelsen är en mycket viktig del i läsningen. En undersökning som Wells gjort visar att barn som får lyssna på sagor från två års ålder har ett bättre fungerade talspråk och läsutveckling när de når sju år (Svensson 1998). Vi anser att tidig läsning är betydelsefullt, men att barns intresse ska vara utgångspunkt.

Pramling-Samuelsson och Asplund-Carlsson (1993) och Björk och Liberg (1996) poängterar samtalets betydelse vid läsning. Vi kan konstatera att samtliga tolv pedagoger använder samtal i läsning. Söderbergh (1998) belyser att genom tidig läsning välkomnas barn in i böckernas värld. Därigenom menar Söderbergh att barn kan diskutera sina upplevelser med vuxna för att sedan på egen hand upptäcka barnlitteratur. Vi har en åsikt om att samtal vid läsning är betydelsefullt för barns läsutveckling. Samtidigt anser vi att det kan finnas svårigheter med boksamtal i stora grupper. Det kan då bli komplicerat för pedagogen att tillgodose samtliga barns intressen i gruppen som deltar. Enligt våra erfarenheter från verksamhetsförlagd utbildning så vill en del barn endast lyssna på barnlitteratur rakt av medan andra vill diskutera innehållet under tiden.

Thorsson i Kåreland (2005) menar att högläsning integreras av ett verbalt samspel mellan pedagog och barn. Vi konstaterar att samtliga pedagoger har en liknande åsikt om vilken pedagogens roll är i samband med barnlitteraturens användning. Inspirera, skapa lust och ge barnen en upplevelse är begrepp som pedagogerna nämner som en viktig roll. Vi uppfattar att dessa begrepp som pedagogerna nämner är ett verbalt samspel som Thorsson beskriver. Vi

konstaterar att läroplanens användning i samband med barnlitteratur tillämpas på olika sätt bland de pedagoger som tillfrågats. Tre pedagoger tydliggör att de inte är så aktiva och pålästa på läroplanen. Flera pedagoger har svarat att läroplanen finns med i tanken och att den är pedagogens uppdrag. Dock menar flertalet pedagoger att läroplanen inte används specifikt i arbetet med barnlitteratur, utan snarare nämner pedagogerna begrepp som språkutveckling, fantasi och diskussion. Vi anser att läroplanen är pedagogens uppdrag och att innehållet är tolkningsbart. Vår åsikt är att läroplanen i samband med läsning och barnlitteratur bör finnas med i arbetslagets planering och diskussioner.

5.5 Pedagogers syn på barnlitteratur i hemmet

Svensson (1998) menar precis som undersökningens resultat att läsning i hemmet sker med stor variation. I undersökningen har det framkommit att pedagogerna uppfattar att läsning i hemmet sker med variation men även att några pedagoger inte har så stor uppfattning om läsning i hemmet. Vi anser att det är negativt att det saknas uppfattning om läsning i hemmet för vår åsikt är att både pedagoger och föräldrar borde engagera sig tillsammans i barnlitteraturens tillhandahållande för att främja barns läsutveckling. Kåreland red. (2005) beskriver att forskare har poängterat att läsning i förskolan och läsning i hemmet ska integreras parallellt med varandra. Detta är något vi håller med eftersom vi anser att läsning på förskola och i hemmet i kombination blir effektivt i barns läsutveckling. Har inte föräldrarna något intresse för barnlitteratur har det betydelse för hur barns läsintresse blir (Svensson 1998).

Vi har fått uppfattningen att de tillfrågade respondenterna uppger att användningen av tv, dator och film har ökat och läsning har minskat beroende på stress och tidsbrist. Vi kan inte veta hur stort föräldrarnas intresse för läsning är. Vi har dock en uppfattning om att desto mindre föräldrar läser för barn hemma kan bero på bristande intresse eller tidsbrist. Enligt oss är tidsbrist ingen motiverad anledning att inte läsa för sina barn. Detta eftersom vi tror att det handlar om att planera sin tid och ge utrymme för läsning. Svensson (1998) betonar att tidiga tillfällen för läsning är en förutsättning för att barn ska få kännedom om skriftens innebörd från funktion till användning. Kåreland (1980) förklarar att barns språkutveckling gynnas om föräldrar läser, samtalar samt använder böcker med dem. Vi anser att det är viktigt att föräldrar läser i hemmet för sina barn. Med tanke på vår undersökning så har vi ett intresse för

detta när vi kommer ut i verksamheten. Vår uppskattning tyder på att pedagoger som deltagit i intervjun över lag önskar mer läsning i hemmet.

5.6 Fortsatt forskning

Efter vår undersökning konstaterar vi att läsning i hemmet har minskat, vad det beror på finns det flera åsikter om. Intressant som vidare forskning vore följande frågor:

- Hur kan pedagoger öka medvetenheten kring läsning i hemmet hos föräldrar med barn i förskolan?
- Kan pedagogiskt läs-tema vara ett hjälpmedel till att upplysa föräldrar om barns läsutveckling genom barnlitteratur?

Sammanfattning

Barnlitteratur och barns läsutveckling är komponenter som är betydelsefulla för oss som pedagoger vilket har beskrivits i uppsatsens bakgrund. Syftet med uppsatsen är att undersöka hur pedagoger i förskolan tillvaratar barnlitteratur för att främja barns läsutveckling. Utifrån syftet formulerades problemformuleringen: Hur tar pedagoger tillvara på barnlitteratur för att främja barns läsutveckling? En disposition över uppsatsens innehåll presenteras.

I forskningsbakgrunden presenteras forskning som är relevant för problemområdet. Barns läsutveckling genom barnlitteratur innehåller forskares teorier om hur barn uppfattar språk och hur de lär sig läsa. Hemmets betydelse för läsutveckling diskuteras också i forskningsbakgrunden. Huvudsaklig fokus ligger på pedagogens roll för barns läsutveckling, där bland annat läroplanen, pedagogens inlevelse, val av plats och tidpunkt för läsning av barnlitteratur presenteras.

I empirin presenteras metod, urval, etiska överväganden genomförande av metod samt bearbetning av material. Empiridelen innehåller även resultat och analys. Kvalitativa semistrukturerade intervjuer ligger till grund för undersökningen. 12 pedagoger, varav hälften arbetar i Reggio Emilia profilerad förskola och icke profilerad förskola har intervjuats. Genomförandet av intervjuerna presenteras samt hur bearbetning av material har utförts. Empiridelen innehåller även resultat, där respondenternas svar presenteras, därefter följer en analysdel.

I diskussionen sammanfattas forskningsbakgrund, syfte och empiridel vilket skapar en helhet i förhållande till problemformuleringen. Undersökningens resultat visar att pedagogerna i undersökningen använder biblioteket som bokkälla samt att flertalet önskar mer läsning i hemmet. Samtliga pedagoger anger liknande platser och tidpunkter för läsning av barnlitteratur. Det har framkommit att barnlitteraturens användning inte skiljer sig avsevärt mellan Reggio Emilia förskola och icke profilerad förskola. Detta tror vi beror på att pedagogerna som tillfrågats har olika intresse av och syn på barnlitteratur och läsning. Slutligen kan vi konstatera att läroplanens tillämpning i samband med barnlitteratur och läsning sker i olika stor omfattning hos pedagoger som arbetar i förskolan.

REFERENSLISTA

Litteratur

Björk, M. och Liberg, C. (1996) *Vägar in i skriftspråket: tillsammans och på egen hand*. Stockholm: Natur och kultur

Chambers, A. (1994) *Böcker omkring oss: om läsmiljö*. Stockholm: Norstedts förlag AB

Dominković, K. m.fl. (2006) *Läsa högt för barn*. Lund: Studentlitteratur

Dominković, K. (1984) *Läsutveckling*. Stockholm: Liber AB

Ekström, S. och Isaksson, B. (1997) *Bildglädje och läslust*. Stockholm: En bok för alla AB

Gedin, M. och Sjöblom, Y. (1995) *Från Frøbels gåvor*. Stockholm: Bonnier utbildning

Granberg, A. (1996) *Småbarns sagostund: Kultur, språk och lek*. Stockholm: Liber AB

Kjær Jensen, M. (1995) *Kvalitativa metoder: för samhälls- och beteendevetare*. Lund: Studentlitteratur

Kvale, S. (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur

Kåreland, L. (1980) *Möte med barnlitteraturen*. Lund: Svenska barnboksinstitutet

Kåreland, L. (red). (2005) *Modig och stark – eller ligga lågt: Skönlitteratur och genus i skola och förskola*. Stockholm: Natur och Kultur

Lundberg, I. (2006) *Alla kan lära sig läsa och skriva*. Stockholm: Natur och Kultur

Patel, R. och Davidsson, B. (2003) *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur

Pramling Samuelsson I, och Asplund Carlsson, M. (1993) *Lära av sagan*. Lund: Studentlitteratur

Svenska Språknämnden. (2000) *Svenska skrivregler*. Stockholm: Liber AB

Svensson, A. (1998) *Barnet, språket och miljön: från ord till mening*. Lund: Studentlitteratur

Söderbergh, R. (1988) *Barnets tidiga språkutveckling*. Malmö: Liber AB

Wallin, K. (2003) *Pedagogiska kullerbyttor*. Stockholm: HLS förlag

Utbildningsdepartementet. (2001) *Läroplan för förskolan: Lpfö98*. Stockholm: Fritzes AB

Artiklar

Jällhage, Lenita. "Leken lär barnen att läsa". *Dagens nyheter* 2007-05-28.

Elektroniska källor

Reggio Emilia Institutet

<http://www.reggioemilia.se/omreggio.htm>

Hämtad: 2008-11-30 kl 10.27

Vetenskapsrådet (2002)

<http://www.vr.se/download/18.668745410b37070528800029/HS%5B1%5D.pdf>

Hämtad 2008-11-20 kl 14.38

Bilaga 1

Intervju med pedagoger

Icke profilerad förskola

Reggio Emilia profilerad Förskola

1. Använder du barnlitteratur i ditt arbete med barnen?

2. Var på avdelningen/förskolan läses barnlitteratur?

Följdfråga - Beskriv den fysiska miljön för barnlitteraturen på din avdelning?

3. Berätta om användningen av barnlitteratur sker i grupp och/eller enskilt?

Följdfråga - Vilken roll har du som pedagog i användningen av barnlitteratur på din avdelning?

4. När under dagen läser du för barnet/barnen?

Följdfråga – Sker läsning på rutin, sker läsning spontant? Berätta!

5. Beskriv ditt röstläge i läsandet?

Följdfråga - Läser du med inlevelse, använder du pauser för samtal?

6. Vilken betydelse har barnlitteratur för dig som pedagog?

7. Har läroplanen någon betydelse i det praktiska arbetet med barnlitteratur på din avdelning/förskola?

8. Berätta om hur du och dina kollegor gör för att få tag på barnlitteratur till avdelningen?

Följdfråga – Förekommer det boklån, inköp av böcker, gåvor etc.?

9. På vilket sätt tror du barn lär sig läsa, grupp och/eller enskilt?

Följdfråga - Vad är din inställning till gruppläsning och lärande?

Följdfråga - Berätta hur du uppfattar att det enskilda barnet lär sig läsa.

10. Vad är din allmänna uppfattning om läsning i hemmet hos barnen du möter i ditt arbete?